

quia opium, quocunque modo sive per destillationem sive per extractionem sive per coctionem tractetur, partes relinquit in aqua oleo & spiritu non solubiles §. CCXC, & vinctuosæ substantiæ in opio præsentia ex eo cognoscitur, quia opium in aqua coctum substantiam dimittit vinctuosam ei innatantem. Apparet igitur, quod hac analysi ab illustri Domino *Geoffroy* instituta partim opium in partes suas constitutivas remotas sit resolutum §. CCLXVII. CCLXVIII, partim vero vi ignis nova quædam producta fuerint, quæ ipsi naturaliter non insunt §. CCLXVII.

SECTIO V.

DE

MODO AGENDI MEDICAMENTORVM IN GENERE.

§. CCCX.

Explicatio actionis medicamentorum est difficilis & ratio hujus difficultatis allegatur.

Si cujus mutationis explicatio multis magnisque obnoxia est difficultatibus, certe est dilucida & perspicua actionis medicamentorum explanatio. Rationem hujus difficultatis in eo latere arbitror. Maxime difficile est determinare causam illius effectus, ad quam plures concurrunt causæ, proximam. Cum igitur ad effectus medicamentorum non vna sed longe plures concurrant causæ, ut
 1) partium solidarum & fluidarum in corpore humano actiones, quæ iterum sunt admodum variæ & vel a) actiones partium corporis humani solidarum & fluidarum in genere spectatarum seu quatenus communes cum aliis corporibus fluidis & solidis habent affectiones vel b) actiones partium corporis humani fluidarum & solidarum in specie consideratarum seu quatenus sunt corpora fluida & solida corporis speciatim humani & quidem c) vivi & vel d) sani vel e) morborum 2) actiones partium corporis humani tam solidarum quam fluidarum, quatenus hæc a medicamentis sunt mutata 3) actiones corporum extra

tra

tra corpus humanum positorum & in id agentium & 4) actiones medicamentorum ipsæ, liquido apparet, quod admodum difficile sit determinatu, quam actiones proprie & proxime a medicamentis proficiantur, & quod sæpe atque ut plurimum effectus medicamento ut causæ attribuat proxima, qui tamen ab eo vel plane non vel remote tantum dependet.

§. CCCXI.

Isti itaque magnopere falluntur & fallunt alios, qui, Continuatio
antecedentis. simulac perspiciunt, quod medicamento usum hic vel ille sequatur effectus, eundem medicamento ut causæ adcribunt proxima, qui tamen a longe alia proficitur causa. Mutationes enim usum medicamentorum in corpore humano vivo sequentes sunt actiones potissimum corporis humani vivi §. VIII. X. &, si verum fateri licet, nullum medicamentum vi sua sola urinam, alvum, salivam, sudorem movere & morbos curare potest, sed hæc omnia fiunt a corpore humano vivo, postquam ejus partes a medicamento fuerunt mutata, quin infra ostendam, quod pauca medicamenta ad partem affectam pervenire eique applicari queant, nisi corpus humanum sit vivum & quod istæ etiam actiones, quæ propriae & verae medicamentorum sunt actiones §. V, magna ex parte a viribus corporis humani vivi determinantur & dependeant. Quicumque igitur hæc omnia exactius pensitat, facile mente potest comprehendere, cur non vita solum amissa per medicamenta restitui nequeat, sed cur etiam, si actiones plurimæ eaque principales seu vitales non adparenter, sed actu & graviter læsæ sint, neque in medici neque medicamentorum viribus situm sit ægri vitam conservare.

§. CCCXII.

Demonstravit vir de philosophia naturali & medicina Medicamen-
ta non agere
possunt in
corpus hu-
tiam ad certitudinem mathematicam evchenda optime meritus, illustris *Hambergerus* in Præfatione ad editionem ter-

mauna, nisi
id contin-
gant.

tiam *Elementorum suorum Physices* §. LIX. ad §. LXV, quod corpora in se agere nequeant, nisi se contingant, siue hoc fiat vel mediante alio corpore vel sine isto seu mediate vel immediate, quin, si inter duo corpora A & C hæreat tertium B, & A & C versus se invicem agant, nulla tamen alia ratione A & C in se invicem agere queant quam pro conditione corporis *intermedii B* fieri potest, & quod actio corporis A in corpus C & hujus actio in corpus A potius & rectius sit actio corporis *intermedii B* in sua contigua corpora A & C, quam actio corporum A & C in se invicem. Nunc *medicamenta sunt corpora* §. I. Ergo *medicamenta eorumque partes in corpus humanum agere nequeunt, nisi id contingant.*

§. CCCXIII.

Medicamen-
ta agunt vel
cum vel sine
motu.

Si in omnes omnino modos, quibus *medicamenta agunt in corpus humanum*, inquirimus, eos omnes ad hos duos sequentes *reduci posse* deprehendemus. Omnia enim *medicamenta in corpus humanum agunt vel cum motu vel sine motu*. Cum motu agunt, si *sub forma injectionis, gargarismatis, clysteris, stillicidii vel id genus alia forma applicantur.*

§. CCCXIV.

Scholion.

Si *secundum rigorem rem considerare velimus*, omnia *medicamenta agunt cum motu* §. XII, sed, quemadmodum a *physicis cohesio & pressio vt actiones sine motu considerantur*, ita etiam *actionem medicamentorum sine motu in eodem sumo significatu*. Præterea, quoniam plurima *medicamenta eo temporis nomento, quo agunt cum motu, nullum vt medicamenta producant effectum, & eorum effectus in illis etiam locis, in quæ cum motu agunt, vt in faucibus, oesophago & ventriculo, vtpote in quas partes, dum assumuntur, cum motu agunt, plerumque nec desideratur adeoque nec consideratur, eam ob causam maxima pars actionis medicamentorum qua talium tanquam actio sine motu consideratur.*

§. CCCXV.

§. CCCXV.

Fac, medicamentum quoddam in partem quandam agere cum motu, idemque in eandem partem alio tempore agere sine motu, tunc actio medicamenti prior est factum ex massa ejusdem in quadratum celeritatis, hæc vero actio medicamenti posterior factum ex massa ejusdem in celeritatem ejusdem futuram (per princip. phoronom.) adeoque actio medicamenti cum motu ab ejusdem actione sine motu nulla alia re nisi ratione quantitatis seu gradus majoris differt.

Actio medicamentorum cum motu gradu tantum majori differt ab actione eorum sine motu.

§. CCCXVI.

Si medicamenta agunt sine motu, agunt vel vi causæ cujusdam externæ actionem eorum determinantis vel sine ista. Causa externa actionem medicamentorum sine motu agentium determinans est vis externa premens, quæ iis applicatur, & medicamenta sine motu agentia agunt vi ejusmodi causæ externæ determinantis, si iis vis applicatur externa premens, id quod fit, si v. g. pars, cui medicamenta sunt imposita, fascia constringitur, vel linimenta & vnguenta corporis humani partibus infricantur vel illinuntur manuum pressione. Vis vero talis externa premens medicamentorum sine motu agentium actionem determinans vel eorum actionem auget & promovet, vel eorum effectum, qui eorum adplicationem alias fuisset securus, si iis hæc vis non fuisset applicata, impedit. Prius fit, dum vel conatum, quo medicamenta in corpus agunt humanum, auget, vel partium corporis humani resistentiam imminuit, id quod fit e. g. in frictionibus fortioribus, quibus cutis cohesio adeoque resistentia ab ea proveniens imminuitur, vel medicamenta corpori humano retinet contigua, vt eo melius virtutem suam exserere possint, id quod fit, si v. g. epithemata vel cataplasmata evaporabilia vel alia notabili pondere prædita corpori humano contigua retinentur; sic enim effectus ab horum medicamentorum actione sequuntur, qui

Medicamentorum sine motu agentium modus agendi.

non fuissent secuti, si corpori humano non fuissent contigua. Quod vero vis externa premens effectum etiam, qui sine ista medicamenti applicationem fuisset secutus, impediatur, apparet ex applicatione emplastri vesicatorii, si hoc nimis forti ligatura cuticulæ apprimatur; nam sequitur tunc quidem cuticulæ a cute separatio, sed non ejusdem elevatio, eam ob causam, quoniam vis, qua fluidum cuticulam elevare conatur, minor est illa vi, qua cuticula cuti adprimitur, e contrario autem non sequitur solum cuticulæ a cute separatio sed cuticulæ etiam in modum vesicæ elevatio, si emplastrum vesicatorium cuticulæ non nimis forriter apprimatur.

§. CCCXVII.

Quomodo medicamenta sine motu agentia agant, si sine causa externa agunt, & quomodo pondus actiones medicamentorum reliquas mutant.

Si medicamenta sine motu agentia non agunt vi causæ cujusdam externæ eorum actionem determinantis, agunt vel vi ponderis sui vel vi cohesionis cum partibus corporis humani. Quod vi ponderis sui agunt medicamenta, exemplo suo demonstrat argentum vivum, si illud ad feces alvivas duriores propellendas & alvum pertinaciter obstructam referendam datur interne. Præterea vero pondus medicamentorum reliquas eorum actiones non mutat, nisi quod eas, quatenus fiunt deorsum, augeat, quatenus vero fiunt sursum, imminuat, quatenus fiunt lateraliter, aliter ratione directionis determinet, & quatenus medicamenta aliis nostrarum partium actionibus resistunt, hanc resistantiam, quoniam pondus majus majorem supponit massam, augeat.

§. CCCXVIII.

Actio particularum medicati minutissimarum vi ponderis sui est admo-

Si medicamenta in ea applicantur forma, in qua vel actu extra corpus humanum constituta in minutissimas iam sunt resoluta particulas vel in easdem in corpore humano resolvuntur, vel subtiles tantum particulas in corpus humanum transmittunt, pondus quoque harum particularum, cum minutissimæ sint, non potest non quoque esse admodum parvum atque exiguum adeo-

adeoque pro infinite parvo seu plane nullo & per consequens non pro sensibili sed plane insensibili est habendum. Quæ igitur cum ita sint, actio quoque ex harum particularum minutissimarum pondere non potest non quoque esse admodum parva atque exigua & itidem pro infinite parva seu nulla nec pro sensibili sed plane insensibili est habenda.

per
dam exigua
& insensibi-
lis.

§. CCCXIX.

Fac, medicamenta sub eadem §. CCCXVIII. forma applicata agere vi causæ cujusdam externæ §. CCCXVI, tunc causæ hujus externæ actio, quantacunque sit in se spectata, semper tamen ex massa ejus corporis, in quod agit, est æstimanda (per princ. physic.) Si igitur medicamenta sub ejusmodi applicantur forma, sub qua vel extra corpus humanum constituta in minutissimas jam sunt resoluta particulas vel in corpore humano in tales resolvuntur, actio quoque causarum externarum in easdem has particulas minutissimas non potest non esse admodum parva atque exigua, adeoque quoque harum ipsarum particularum minutissimarum actio, quæ per causam producitur externam, quantacunque hujus sit actio, itidem admodum parva atque exigua esse debet.

Actio parti-
cularum mi-
nutarum
medicamen-
ti per actio-
nem cau-
sæ externæ
producta
est admo-
dum parva.

§. CCCXX.

Pleraque, quæ corpori humano applicantur, medicamenta sub ea adhibentur forma, sub qua vel actu in minutissimas particulas jam extra corpus humanum constituta sunt resoluta vel in tales in corpus humanum delata resolvuntur. Sic pleraque medicamenta sub pulverum vel fluidorum forma porrigi solent. Nonne vero pulveres constant ex particulis minutissimis? & nonne medicamenta fluida, siue sint decocta, infusa, siue essentiæ, tincturæ vel alius generis, habent partes admodum parvas atque exiguas valde parva vi coherentes & vi levissima separabiles? Certe, hoc quilibet rerum gnarus concedet. Ad pilulas quod attinet, hæc etiam agere nequeunt, nisi sint reso-

In quam
forma medi-
camenta ap-
plicari so-
leant.

medicamen-
ti in
pilulam
adhibentur
resol-

resolutæ in minimas partes & hoc fit vel extra vel intra corpus humanum, & sic res quoque se habet cum multis reliquis medicamentis, id est, ejus sunt conditionis, ut vel actu extra corpus humanum constituta in partes minutissimas jam sint resoluta vel in tales in corpus humanum delata resolvantur.

§. CCCXXI.

Rarissime
medicamen-
ta agunt in
corpus hu-
manum vi
ponderis
sui.

Quamvis omnia medicamenta æque ac omnia alia corpora sint gravia, (per princ. phys.) nihilominus tamen medicamenta rarissime agunt & sensibiles in corpore humano producant effectus vi ponderis sui, si mercurii vivi actionem & usum in pertinaci alvi obstructione exceperis §. CCCXVII. Plurima etenim medicamenta sub ea corpori humano applicantur forma, ut vel actu adhuc extra corpus humanum constituta in partes minutissimas sint resoluta vel in tales in corpus humanum delata resolvantur §. CCCXX. & actio harum minimarum particularum ex pondere est admodum exigua nec sensibiles potest producere in corpore humano effectus §. CCCXVIII.

§. CCCXXII.

Actio par-
ticularum
minimarum
ex cohæ-
sione aliquot
millies ma-
jor est earum
actione
ex pondere.

Demonstravit illustris Hambergerus in *Dissertatione de adscensus vaporum causis* §. 84. no. I., quod particularum in fluidis corporibus minutissimarum vis, qua cohærent, earundem pondere aliquot millies sit major, & cum hæc demonstratio non sit ex fluiditatis natura deducta & in solidis corporibus vis, qua eorum particulae minimæ cohærent, pondere earundem particularum minimarum longe major sit, patet, quod hoc non de particulis tantum fluidorum minimis sed de omnium etiam omnino corporum particulis minimis valeat, hoc est, quod vis earum, qua cohærent, seu cohæsiō earundem pondere aliquot millies sit major.

§. CCCXXIII.

A minutissi-
mis medica-
mentorum

Experientia docet, a minutissimis medicamentorum particulis sæpissime sat sensibiles & notabiles, quin interdum

dum maximos & vehementes proficisci effectus. Sic a paucis resinæ jalappæ granis adeo copiosa & frequens produ-
 citur humorum & excrementorum per alvum evacua-
 tio, vt primo intuitu vix concipi queat, quomodo a tam
 paucis resinæ jalappæ granis tantus produci queat effectus.

particulis
 notabiles
 oriuntur ef-
 fectus.

§. CCCXXIV.

Effectus plenus semper causæ suæ debet esse propor-
 tionatus (per princ. philosoph.) Nunc a minutissimis me-
 dicamentorum particulis sæpissime sat notabiles & sensibi-
 les, immo interdum maximi & vehementes producuntur
 effectus §. CCCXXIII. Qua de re hi effectus ab actio-
 ne particularum medicamentorum minimarum tam vi
 ponderis sui quam vi causæ cuiusdam externæ illarum
 actionem determinantis vt causa proficisci nequeunt; nam
 actio particularum medicamenti minimarum tam vi pon-
 deris sui quam vi causæ cuiusdam externæ determinantis
 earum actionem est admodum exigua neque tales effectus
 producere potest §. CCCXVIII. CCCXIX. Cum vero actio
 particularum medicamenti minutissimarum sit aut ab
 earum pondere aut a causa quadam externa earum actio-
 nem determinante aut a cohæsione §. CCCXVI. CCCXVII.
 CCCXVIII. CCCXIX, duo priora autem hic locum non inue-
 niant (per demonstr.) & sola cohæsio particularum minima-
 rum earum pondere aliquot millies sit major §. CCCXXII,
 necessario sequitur, vt, si a minutissimis medicamento-
 rum particulis notabiles & sensibiles producuntur effe-
 ctus, hi ab earum actione vi cohæsionis proficiscantur.

Effectus no-
 tabiles a mi-
 nutissimis
 medicamen-
 torum particu-
 lis pro-
 venientes ab
 earum actio-
 ne vi cohæ-
 sionis pro-
 ducuntur.

§. CCCXXV.

Cum rarissime medicamenta agant vi ponderis sui
 §. CCCXXI. & plurima medicamenta sub ea adhibeantur
 forma, sub qua vel extra corpus humanum constituta jam
 in minimas sunt resoluta particulas vel in tales in cor-
 pus humanum delata statim resolvuntur §. CCCXX. &
 neque vi ponderis suarum particularum minimarum ne-
 que

Primaria &
 fere univer-
 salis, qua
 medicamen-
 ta in corpus
 humanum
 agunt, actio
 est cohæsio.

○

que vi causæ cujusdam externæ harum actionem determinantis sensibiles possint producere effectus §. CCCXVIII. CCCXIX, experientia tamen doceat, quod ab omnibus fere medicamentis, quæ sub tali CCCXX. adhibentur forma, sat sensibiles producantur effectus CCCXXIII, hi vero rarissime vel plane neque a pondere neque a causa quadam externa determinante proficiantur (per demonstr.) patet, quod fere omnia, saltem plurima medicamenta vi cohesionis suæ cum corporis humani partibus vel motu ex hac cohesione oriundo, agant in corpus humanum, & quod cohesio medicamenti cum partibus corporis humani sit primaria & fere vniversalis actio, qua medicamenta in corpus humanum ejusque partes agunt, omnisque actio, quam medicamenta vi sua propria exercent, si paucissimi excipiuntur casus, sit vel simplex medicamenti cohesio cum corporis humani partibus vel motus ex hac cohesione oriundus. Omnes vero reliquæ actiones, quæ post medicamentorum applicationem in corpore humano sequuntur, sunt actiones corporis humani vivi, quatenus vivum est ejusque partes per actiones medicamentorum proprias sunt mutatæ §. CCCX, sed de his plura dicentur in sequentibus.

§. CCCXXVI.

De casibus
possibilibus
circa actio-
nem medica-
mentorum vi
cohesionis
obviis in
genere.

Cum primaria & fere vniversalis actio, qua medicamenta in corpus agunt humanum, sit cohesio particulæ medicamenti minimarum cum particulis corporis humani §. CCCXXV, varii hic sese nobis offerunt casus attentione & animadversione digni, qui contingere possunt. Vel enim singulæ medicamenti particulæ solitariæ singulas corporis humani particulas solitarias, vel aliquot medicamenti particulæ minores vnâ corporis humani particulam majorem, vel aliquot corporis humani particulæ minores particulam medicamenti majorem, vel aliquot medicamenti particulæ minores duas corporis humani particulas superficie curvilinea præditas & coherentes in loco contactus contingunt & cum iis coherent.

§. CCCXVII.

§. CCCXXVII.

Antequam vero ostendam, quænam in minimis corporis humani particulis mutationes oriantur, si has medicamentorum minimæ particulæ contingunt, necessarium esse duco, pauca duntaxat de particularum minimarum affectionibus præmittere. Notandum itaque est, quod quævis particula minima his gaudeat proprietatibus, nimirum certa 1) magnitudine 2) figura 3) gravitate specifica & 4) certo pondere absoluto. Quæcunque igitur particula minima mutatur, illius vel magnitudo vel figura vel gravitas specifica vel pondus absolutum conjunctim vel seorsim debet mutari & omnis particularum minimarum mutatio respicere debet earum vel magnitudinem vel figuram vel pondus absolutum vel gravitatem specificam seorsim vel conjunctim.

De affectionibus particularum minimarum.

§. CCCXXVIII.

Gravitas specifica est pondus, quod corpus sub certa magnitudine possidet. Illud ergo corpus specificè gravius est altero corpore, quod sub eadem, sub qua hoc, magnitudine majus quam hoc habet pondus, & istud contra est alio specificè levius, quod sub eadem, sub qua hoc, magnitudine minori gaudet pondere. Reliquas notiones terminorum §. CCCXXVII, cum magis sint cognitæ, consulto prætermitto.

Notiones terminorum §. præc.

§. CCCXXIX.

Vt eo facilius mutationes, quæ singulis corporis humani particulis accidunt, si eas singulæ medicamenti particulæ contingunt, determinari & intelligi queant, expedit, sibi repræsentare, quod vna tantum medicamenti particula solitaria vnam modo corporis humani particulam contingat. Fac igitur, vnam medicamenti particulam vni corporis humani particulæ occurrere eamque contingere, tunc varii iterum contingere possunt casus ratione particulæ medicamenti. Vel enim hæc est ratio gravitatis specificæ particulæ corporis humani æqualis

De mutationibus in particulis corporis humani, si eas contingunt medicamenti particulæ specificè leviores.

lis vel non, & si posterius locum habet, ea est specificè vel levior vel gravior. Ponamus igitur, particulam medicamenti particula corporis humani specificè levio- rem eandem corporis humani particulam contingere, tunc hanc corporis humani particulam, facile patet, utpote medicamenti particula specificè gravio- rem adeoque majori vi præditam semper tantum reagere posse, quantum particula medicamenti utpote specificè levior ex sua agit vi adeoque ex harum particularum contactu actionem sine motu seu quietem oriri. Cum vero præterea particula corporis humani minima, uti quævis alia, certa gaudeat magnitudine, figura, gravitate specificà certoque pondere absoluto, & omnis mutatio in minima quadam particula fiens respiciat earum vel magnitudinem vel figuram vel pondus absolutum vel gravitatem specificam seorsim vel conjunctim §. CCCXXVII, necessario sequitur, ut magnitudo, figura, gravitas specificà & pondus absolutum particulae corporis humani minimae conjunctim mutetur, si aliam medicamenti particulam contingit & cum ea cohaeret. Si itaque medicamenti particula, quæ corporis humani particulam contingit & cum ea cohaeret, hac est specificè levior, non potest non corporis humani particulae magnitudo & pondus absolutum augeri, ejus gravitas autem specificà imminui & figura mutari. Nam quod figura particulae corporis humani mutari debeat, ex eo apparet, quia cum alia particula, nimirum medicamenti particula cohaeret, atque idem in causa est, ut ejusdem corporis humani particulae magnitudo & pondus absolutum augeatur; nam particula corporis humani non potest non fieri major ejusque pondus augeri, si alia particula, scilicet medicamenti particula, ad eam accedit & cum ea cohaeret. Porro cum corpus specificè gravius evadat specificè levius, seu, quod idem est, gravitas ejus specificà imminuatur, si aliud corpus specificè levius cum eo cohaeret, necessario quoque gravitas specificà particulae corporis humani, utpote specificè gravioris medicamenti particula, imminui debet, si cum

cum particula medicamenti specificè leviori cohæret. E contrario, cum corpus specificè levius evadat specificè gravius seu gravitas ejus specifica augeatur, si cum corpore specificè graviori cohæret, sequitur, vt in præfenti casu, in quo particula medicamenti supponitur specificè levior adeoque corporis humani particula specificè gravior, gravitas specifica particulae medicamenti vtpote specificè levioris, si cum particula corporis humani vtpote specificè graviori cohæret, augeatur. Denique, si particula corporis humani cum alia quadam particula cohæret adeoque in eam agit, & ad hanc corporis humani particulam cum alia quadam cohærentem medicamenti particula accedit & cum ea cohæret, actio corporis humani particulae versus istam alteram non potest non in tantum imminui, in quantum particula corporis humani ob novam cum medicamenti particula cohæfionem versus hanc tendit.

§. CCCXXX.

Ponamus, particulam medicamenti particulae corporis humani occurrentem & cum ea cohærentem huic esse ratione gravitatis specificæ æqualem, tunc particula corporis humani easdem, quæ §. CCCXXIX. demonstratae sunt, mutationes pati debet, hoc excepto, quod gravitas ejus specifica hoc in casu non imminuatur sed mutetur. Particulae igitur corporis humani, si eam medicamenti particula contingit & cum ea cohæret, magnitudo & pondus absolutum augetur, gravitas vero ejus specifica & figura mutatur, & si particula corporis humani cum alia quadam cohæret atque in eam agit, actio ejus versus hanc alteram in tantum imminuitur, in quantum particula corporis humani ob novam cohæfionem cum particula medicamenti versus hanc tendit. Demonstratio harum propositionum convenit cum demonstratione §. CCCXXIX, & eam ob causam eam hic repetere nolui.

De mutationibus in particulis corporis humani, quas contingunt medicamenti particulae eis specificè æquales.

§. CCCXXXI.

Assumamus, particulam medicamenti, quæ particulam corporis humani contingit & cum ea cohæret, hac esse

De mutationibus in cor-

speci-

poris huma-
ni particulis,
si eas con-
tingunt par-
ticulæ medi-
camenti spe-
cifice gravio-
res.

specifice gravio-
rem, tunc eadem, qua §. CCCXXIX. de-
monstratum fuit, ratione patet, quod particulæ corporis
humani magnitudo & pondus absolutum augeatur, figura
mutetur, hoc tantum excepto, quod gravitas ejus spe-
cifica augeatur & actio in particulam contiguam, quacum
coheret, hoc in casu magis cesset, quam in casibus prio-
ribus §. CCCXXIX. CCCXXX; nam particula corporis
humani, utpote quæ præsentem in casu est specificè levior,
pro ratione numeri punctorum contactus tota sua vi agit
in medicamento particulam quippe specificè gravio-
rem, cum e contrario, si medicamento particula sit specificè levior
particula corporis humani, hæc corporis humani parti-
cula utpote specificè gravior parte tantum suæ vis versus spe-
cificè levio-rem medicamento particulam reagat.

§. CCCXXXII.

De mutatio-
nibus in par-
ticulis medi-
camento-
rum, si has
contingunt
corporis hu-
mani parti-
culæ.

Cum hætenus illas, quæ in particulis corporis hu-
mani singulis, si eas singulæ medicamentorum particulæ
contingunt, mutationes consideraverim, ordo quidem
exigit, ut reliquos casus §. CCCXXVI. determinatos perlu-
strarem, sed prius expedit, quam hoc aggredior, paucis
duntaxat illas attingere mutationes, quæ ipsis medica-
mentorum particulis, si eas particulæ corporis humani
contingunt, accidunt. Nunc particulæ medicamentorum
particulis corporis humani sunt ratione gravitatis speci-
ficæ vel æquales vel non & hoc in casu iis specificè vel le-
viores vel graviores & nulla alia mutatio in particulis cor-
porum minimis accidere potest, quam ratione earum magni-
tudinis, figuræ, ponderis absoluti & gravitatis specificæ. §.
CCCXXVII. Quæ de re si medicamento particula specificè le-
vior contingit particulam corporis humani specificè gravio-
rem, illius magnitudo, gravitas specifica & pondus abso-
lutum debet augeri & figura ejus mutari. Demonstratio
harum propositionum eadem est, quæ data fuit §. CCC-
XXIX. Si particula medicamento ratione gravitatis spe-
cificæ particulæ corporis humani est æqualis eamque con-
tingit,

tingit, particulae medicamenti magnitudo & pondus absolutum augeri, figura autem & gravitas specifica ejus mutari debet; quae omnia eodem §. CCCXXX. modo patent. Si denique particula medicamenti particula corporis humani, quam contingit, est specificè gravior, illius magnitudo & pondus absolutum debet augeri, figura mutari, gravitas autem specifica imminui. Ratio horum assertorum eadem est, quae allegata fuit §. CCXXXI. Præterea etiam in omnibus his casibus particulae medicamenti reactio quoque mutatur, cujus ratio apparet, ex §. CCCXXIX. CCCXXX. CCCXXXI.

§. CCCXXXIII.

His igitur pertractatis transeamus ad reliquos casus §. CCCXXVI. allegatos. Ponamus igitur, aliquot minores medicamenti particulas accedere ad unam majorem corporis humani particulam eamque contingere, tunc minores medicamenti particulae aut tantae sunt subtilitatis, ut in poros majoris medicamenti particulae sine impedimento & difficultate penetrare possint, aut non. Si prius locum habet, penetrabunt, uti aqua in vasa capillaria, in poros particulae medicamenti majoris. Si vero posterius locum invenit, hoc est, si particulae medicamenti minores non sunt satis subtiles ad penetrationem in poros particulae corporis humani majoris, particulae medicamenti minores particulas, ex quibus particula corporis humani major est composita, contingentes cum iis cohaerebunt & in iisdem mutationes eadem evenient, quae demonstratae fuerunt §. CCCXXIX. CCCXXX. CCCXXXI.

De mutationibus, quae fiunt, si aliquot medicamenti particulae minores ad unam corporis humani particulam majorem accedunt.

§. CCCXXXIV.

Ponamus, aliquot minores medicamenti particulas ad locum contactus duarum corporis humani partium superficie curvilinea praeditarum accedere, tunc earum actio versus has duas corporis humani particulas sese contingentes mutatur in compositam, qua conatus, quem

De mutationibus, quae contingunt, si particulae medicamenti ad locum contactus

duarum corporis humani particularum accedunt.

quem adhibent ad separandas corporis humani particulas sese contingentes, maxime augetur, & si sunt satis subtiles earumque actio ex contactu oriunda satis sit magna, actu penetrabunt in modo dictas duas corporis humani particulas sese contingentes earumque cohæsiõnem vel perfecte tollent vel saltem imminuent. Præterea, si in loco, vbi penetrant *medicamenti* particulæ inter particulas corporis humani sese contingentes, aliæ particulæ leviores, vt igneæ, vel medicamenti vel corporis humani particulis adhærent, has plane separabunt, quia earum gravitas specifica adeoque cohæsiõ est admodum exigua.

§. CCCXXXV.

De mutationibus, quæ contingunt, si particulæ fluidæ corporis humani minores contingunt majores medicamenti particulas.

Fac, particulas medicamenti majores simulque fluidis corporis humani partibus specificè graviore contingere particulas corporis humani fluidas minores, tunc particulæ corporis humani fluidæ minores aut penetrant in puris particularum medicamenti majorum & specificè graviorum §. CCCXXXIII. aut separant & dividunt particulas medicamenti majores in subtiliores vel similes vel constituentibus §. CCCXXXIV. aut adhærent tantum medicamenti particulis vtpote specificè gravioribus §. CCCXXXI. & si modo dictæ fluidæ corporis humani particulæ ex heterogenis particulis sunt compositæ, ex his, quarum gravitas specifica proxime accedit ad gravitatem specificam particularum medicamenti, his majori vi adhærere debent, quam ex iisdem aliæ, quarum gravitas specifica a gravitate specifica particularum medicamenti magis est remota, speciatim acidæ alcalicis & sulphureæ alcalicis præsertim fixioribus, adeoque a levioribus, cum quibus antea cohærebant, particulis secedere debent.

§. CCCXXXVI.

Transitus ad reliquas actiones medicamentorum usum in

Hæc, quæ hætenus a §. CCCXII. ad §. CCCXXXV. consideravi, tanquam propriæ & veræ medicamentorum actiones §. V. spectari queunt. Restat igitur, vt in istas inquiram actiones, quæ tam in solidis quam in fluidis corporis

poris humani partibus, quatenus sunt vel solidæ vel fluidæ, a dictis medicamentorum actionibus seu mutationibus partium solidarum & fluidarum per medicamenta factis oriuntur. Medicamenta enim mutant particulas corporis humani minimas & quidem earum magnitudinem, figuram, pondus absolutum & gravitatem specificam §. CCXXVII. CCXXIX. CCCXXX. CCCXXXI. Cum vero particula minima sint particula partium vel solidarum vel fluidarum & mutatio ponderis absoluti, figuræ, magnitudinis & gravitatis specificæ particularum minimarum qualitatem & actionem earundem non possit non mutare, considerandum mihi est primo, quanam sequantur actiones ex mutata figura magnitudine gravitate specificæ & mutato pondere absoluto particularum minimarum in partibus fluidis, deinde, quanam orientur actiones ex mutata figura, magnitudine & gravitate specificæ & mutato pondere absoluto particularum minimarum in partibus solidis.

§. CCCXXXVII.

Ego igitur actiones, quæ ex mutatione particularum minimarum in fluidis oriuntur, determinaturus incipio ab earum magnitudine, quam per medicamenta augeri demonstratum fuit §. CCCXXVII & seqq. Corporum vel gravissimorum particula, si satis minutæ sunt, in fluido sustentari, docent solutiones metallorum aliorumque corporum; si vero eadem particulae fiunt majores, a fluido sese separare conantur & satis magnæ redditæ actu sese separant. Nunc corporis humani fluida sunt ex heterogeneis partibus composita (per princ. physiol.) Qua de re particulae fluidorum majores factæ se a minoribus separare conabuntur & se actu separabunt, & cum non omnes massæ sanguinæ & reliquorum fluidorum partes in & sua natura sint fluidæ, sese in massam non fluidam unire conabuntur.

§. CCCXXXVIII.

In antecedenti paragrapho fluida non quatenus fluida circulantia consideravi. Si vero fluida eo, quo per vasa corporis humani minima moventur, respectu considerantur,

corpore humano sequentes.

Quanam sequantur actiones ex magnitudine particularum minimarum in partibus fluidis aucta.

Antecedentis continuatione.

P

tur,

tur, facile est perspectu, quod eorum partes, si a medicamento earum magnitudo fuit aucta, ista vasa, per quæ antea sub priori magnitudine transire potuerunt, permeare nequeant. Sequitur ergo ex magnitudine particularum minimarum in partibus fluidis aucta impotentia earum transeundi per vasa minima. Quinam vero exinde oriuntur effectus, determinari in genere nequit, hoc tamen affirmari potest, quod diversi exinde sequantur effectus, pro diversitate vasorum, partium fluidarum in statu naturali per ea transeuntium & virium ipsarum vitalium in corpore residuarum.

§. CCCXXXIX.

Quasnam
mutationes
producat fi-
gura parti-
cularum flu-
idarum mu-
tata.

Porro particularum fluidarum figura per medicamenta mutatur §. CCCXXVII & seqq., hinc etiam considerandum est, quasnam hæc particularum fluidarum figura mutata producat mutationes, sed notandum est, quod hæc de re in genere pauca tantum determinari possint. Si figura particularum fluidarum est mutata, facile est collectu, quod pro situ, quem circa introitum in vasa minora vel in iisdem occupant, transitui per vasa minora vel resistant vel non resistant, adeoque ex parte tantum ineptæ ad transitum per vasa minora evadant. Præterea cum ad figuram particularum pertineat tam ea superficies, qua particulae sese contingunt, quam illa superficies, quam extra locum contactus obtinent, & pro varia superficie variet numerus punctorum contactus tam particularum coherentium inter se quam earum particularum, quæ coherentes separare conantur; figura particularum fluidarum mutata efficit, ut modo majorem modo minorem vires resolventes inveniant resistantiam.

§. CCCXL.

Quasnam
sequantur
actiones ex
pondere ab-
soluto par-

Si pondus particularum fluidarum absolutum per cohesionem cum medicamento particulis est auctum, uti id actu contingit §. CCCXXVII & seqq., particularum fluidarum pondere absoluto auctarum tanquam agentium, præcipue deor-

deorsum tendentium spectatarum major erit actio in se absque relatione ad magnitudinem earum spectata, quam erat ante earum ponderis augmentum, & tanquam impulsui alterius corporis resistentes & ab alio corpore pulsæ consideratæ majorem contra quamcunque vim impellentem exserunt resistentiam, sed pro gradu vis impellentis vel majori vel minori modo majori modo minori moventur celeritate. Si enim vis impellens minor est resistentia, quam corpus impulsum exserere potest, semper corpus impulsum tanto minori moveretur celeritate, quo majus ejus est pondus seu quo major ejus est massa; e contrario, si vis impellens longe major est resistentia, quam corpus impulsum dare potest, semper tanto minori corpus impulsum per aliquod fluidum transiens moveretur celeritate, quo minus ejusdem est pondus. Denique partes fluidæ pondere absoluto auctæ, adeoque graviores redditæ ad separationem a reliquis fluidi, cui insunt, particulis adeoque ad ejusdem fluidi qualitatem mutandam admodum aptæ sunt & dispositæ.

§. CCCXLI.

Gravitas specifica particularum fluidarum per cohaesionem cum medicamento particulis mutatur & vel augetur vel imminuitur. Fac igitur, particulam fluidam per combinationem cum medicamento particula fuisse specificè leviozem redditam §. CCCXXVII, tunc hæc particula specificè levior facta, quatenus ab ambientibus particulis premitur, ab aliis particulis non specificè levioribus factis longe facilius separari potest, sed nec eum caloris gradum assumere nec retinere potest, quem tanquam specificè gravior assumere & retinere potuisset, nec aliis fluidi particulis nec parietibus vasorum in eo loco, ubi est specificè levior, tanto gradu adhærere potest, quanto antea adhærere potuit. Demonstrarunt enim physici, quod ceteris paribus corpus specificè levius, si a vi externa premittur, a corpore non æque specificè leviori promptius & facilius separari possit, eum, quem corpus specificè gravius,

particularum
fluidarum
aucto.

De mutatio-
nibus, quæ
sequuntur ex
imminuta
gravitate
specificæ
particula-
rum fluida-
rum per co-
haesionem
cum medi-
camenti par-
ticulis.

caloris gradum assumere & retinere nequeat, nec tanto gradu aliis corporibus specificè vel aequalibus vel gravioribus adherere possit, quanto corpus non specificè levius adherere potest.

§. CCCXLII.

Fluida facilius se resolvunt, si eorum partes fuerint specificè leviores redditae.

Ex principiis constat physiologicis, quod corporis humani fluida vi, qua particulae eius fluidae inter se cohaerent, resolutioni cuiusque resistent. Nunc particulae fluidae specificè leviores redditae minori vi tum inter se tum cum aliis partibus cohaerent §. CCCXLI. Qua de re fluida, si eorum particulae per cohaesionem cum medicamento particulis fuerunt specificè leviores redditae, ceteris paribus talem acquirunt qualitatem, ut facilius & citius resolvi queant.

§. CCCXLIII.

Fluida sub hypothese praec. aliam acquirunt aptitudinem ad secretiones.

Nulla fieri potest in corpore humano secretio, nisi fluida adhaereant ad vasa secernentia & pro diverso, quo fluida vasorum secretoriorum parietibus adhaerent, gradu, diversae fiunt secretiones (per princ. physiol.) Iam fluida, si partes eorum fuerunt specificè leviores redditae per cohaesionem cum medicamento partibus, alia & diversa vi adhaerent vasorum secernentium parietibus §. CCCXLI. Ergo fluida, si gravitas partium eorum specifica per medicamenta fuit mutata, aliam ad secretiones acquirunt aptitudinem.

§. CCCXLIV.

Solida sub hypothese praec. minorem acquirunt tonum.

Principia docent physiologica, quod partes solidae incrementum & tonum suum per adpositionem partium fluidarum acquirant & pro partium fluidarum, quae ipsis apponuntur, diversitate, varium nanciscantur tonum. Si igitur partes fluidae, quae apponuntur, gravitatem specificam possident minorem, fibrae quoque & quae ex his componuntur, partes solidae non possunt non quoque alium quam minorem acquirere tonum.

§. CCCXLV.

§. CCCXLV.

Actionem particularum cum aliis coherentium versus has imminui, si iis particulae medicamenti adherent, demonstratum fuit §. CCCXXIX. Hoc igitur si contingit in particulis fluidis, id est, si actio particularum fluidarum versus alias a medicamentis mutatur, illae quoque actiones debent imminui, quae ex priori actione majori oriri potuissent.

§. CCCXLVI.

Corporis humani particulas per cohaesionem cum medicamenti particulis reddi posse specificè graviores, probatum fuit §. CCCXXI, qua de re considerandum est, quamnam exinde oriantur mutationes. Vt vero haec eo melius intelligi & perspici queant, non abs re erit, sibi concipere, vnam tantum corporis humani particulam specificè graviolem esse redditam; nam facile est collectu, quod omne id, quod de vna corporis humani particula specificè graviori praedicatur, de omnibus reliquis quoque ejusdem generis particulis valeat. Cum vero particula specificè gravior opposita sit particulae specificè leviori, & contrariorum contraria sit ratio, contrariae iis §. CCCXLI & seqq mutationes ut sequantur, necesse est. Fac igitur, particulam corporis humani per cohaesionem cum medicamenti particula specificè graviolem esse redditam, tunc vi ponderis sui majorem nitum adhibere debet ad se separandum a reliquis particulis non aequè gravibus. Particula quidem corporis humani per medicamenta levior facta itidem promptius & facilius a reliquis particulis non specificè levioribus factis separari potest §. CCCXLI, sed haec tantum, quatenus ab ambientibus premitur particulis, ab aliis non aequè levibus secedere conatur, §. cit, cum e contrario illa particula, scilicet specificè gravior, vi ponderis sui ad separationem a reliquis partibus non aequè gravibus tendat.

§. CCCXLVII.

Cum corpora specificè graviora majorem assumere & majorem ca-
P 3 retic- lolem assu-

Quidnam fiat, si actio particularum fluidarum per cohaesionem cum medicamenti particulis versus alias imminuitur.

Particula corporis humani specificè gravior reddita majori nisi se a reliquis non aequè gravibus particulis separare conatur,

mere & retinere potest, retinere possint caloris gradum (per princ. phys.) idem quoque de particula corporis humani specificè graviori reddita valere debet, id est, majorem caloris gradum assumere & retinere potest.

§. CCCXLVIII.

homogeneis & aliis gravioribus particulis majori vi adhæret,

Corpus specificè gravius majori vi adhæret alii corpori ejusdem vel majoris gravitatis, quam specificè levius. Particula igitur corporis humani specificè graviori reddita majori vi particulis ejusdem vel majoris gravitatis adhærere debet, quin partes leviores eidem majori adhærere debent gradu, hinc omni quoque resolutioni & separationi magis resistet.

§. CCCXLIX.

magis adhæret partibus vasorum secretoriorum specificè æqualibus vel gravioribus & ad secretionem tam apta quam inepta sed diverso respectu evadit,

Eadem ratio §. CCCXLVIII. præcedente allegata in causa est, ut particula corporis humani specificè graviori facta omnibus vasorum parietibus specificè gravioribus vel æqualibus majori vi adhæreat, & secretio, si qua ex tali adhæsione sequitur penetratio in vasa secernentia, promptius succedat, & pars levior graviori adhæreat & cum ea simul penetret in vas secretorium, in quod per se penetrare non potuisset, unde id, quod secernitur, fluidum magis evadit heterogeneum. Quoniam vero corpus fluidum specificè gravius corpori solido specificè leviori non adhæret (per princ. phys.) particula quoque corporis humani specificè graviori facta parietibus vasorum secernentium specificè levioribus amplius adhærere nequit, adeoque in iisdem vasis, in quibus antea secerni potuisset, cum adhuc esset specificè levior, secerni nequit. Si ergo partes fluidorum redduntur per medicamenta specificè graviores, evadunt partim aptæ, ut in quibusdam vasis secretoriis secerni queant, partim ineptæ, ut in aliis vasis secerni nequeant.

§. CCCL.

& fibræ totum auget.

Omnes partes solidæ nutrimentum & incrementum suum capiunt a partibus fluidis. Si ergo partes fluidæ per

per medicamenta specificè graviores fuerunt reddita, non possunt non fibrarum, dum iis apponuntur earumque partes sunt constituentes, tonum augere.

§. CCCLI.

Particulas medicamenti minores, si majorem corporis humani particulam contingunt, in hujus poros penetrare posse, demonstratum fuit §. CCCXXXIII. Fac igitur particulas medicamenti leviores & subtiliores penetrare in poros particularum corporis humani fluidarum ibique subsistere, tunc non earum magnitudo quidem augeri potest, quia in earum poris subsistunt, sed e contrario earum gravitas specificæ, pondus absolutum & cohesio partium constituentium augeri debet. Cum enim earum magnitudo non augeatur, & tamen medicamenti particula leviores in earum penetrent poros atque in iis subsistant, necessario earum gravitas specificæ & pondus absolutum augeri debet, & cum particula medicamenti, quæ penetrarunt in particularum corporis humani fluidarum poros, plura nova in earum interioribus exhibeant puncta contactus, priori numero punctorum contactus non immunito, cohesio quoque partium particulas fluidas constituentium augeri debet. Si igitur particularum corporis humani fluidarum pondus absolutum fuerit auctum, sequuntur actiones determinatæ §. CCCXL, cohesio partium eas constituentium aucta producit resistantiam majorem versus omnem vim solventem & gravitas partium fluidarum dicto modo aucta efficit, ut majori vi ad separationem ab aliis non æque gravibus particulis vi proprii ponderis tendant & majorem caloris gradum assumere & retinere possint §. CCCXLVI, CCCXLVII, sed non producit, ut alias, majorem ad secretionem tam aptitudinem quam ineptitudinem §. CCCXLIX. Si enim in legibus adhesionis de gravitate specificæ sermo est, semper partium sese contingentium, non vero totius gravitas specificæ intelligitur. Si igitur partes medicamenti subtiliores

De actionibus, quæ sequuntur, si particula medicamenti penetrant in poros partium fluidarum corporis humani.

liores penetrant in poros particularum fluidarum, in earum superficie adeoque & in earum partibus alia corpora contingentibus nihil mutatur, hinc nulla adhaesio a priori diversa, & cum adhaesio partium fluidarum cum vasorum parietibus sit primum secretionis fundamentum, nulla quoque major vel minor ad secretionem aptitudo fieri potest. Ponamus vero, externos particularum corporis humani fluidarum poros particulis medicamentorum subtilioribus & levioribus repleti, tunc in particularum fluidarum superficie augeri debet numerus punctorum contactus & cum numerus punctorum contactus auctus producat majorem adhaesione, particulae fluidae, quarum pori particulis medicamenti levioribus & subtilioribus fuerunt repleti, majori vi omnibus vasorum parietibus specificè gravioribus vel aequalibus adherere debent, hinc, si qua ex hac adhaesione sequitur penetratio in vasa secretoria, promptius succedit secretio, quin pars levior iis adhaerens simul penetrat in vas, in quod alias per se penetrare non potuisset, unde id, quod secernitur, fluidum magis heterogeneum evadit §. CCCXLIX. Eadem particulae fluidae tali modo mutatae iis non amplius adherere possunt vasorum parietibus, quorum particulae sunt iisdem specificè leviores, adeoque, cum adhaesio partium fluidarum cum vasorum parietibus sit primum secretionis fundamentum, in certis quibusdam vasis, in quibus antea secerni potuerunt, non amplius secerni possunt, unde majorem tam aptitudinem quam ineptitudinem ad secretionem sed relativam acquirunt §. CCCXLIX. Si vero in particularum corporis humani fluidarum superficie adeoque in earundem cohaesione cum vasorum secernentium parietibus nihil mutatur, majori tamen impetu ob pondus seu massam earum auctam agent, dum adherent, haec particulae fluidae & in vasa secernentia vi penetrabunt majori, adeoque, si haec aliis repleta sunt particulis levioribus, has celerius propellent.

§. CCCLII.

§. CCCLII.

Si medicamenti particulae penetrant in particulam corporis humani fluidam, vel in poros tantum ejus penetrant, absque eo, ut eam dividant in alias eius partes, vel in eam ita penetrant, ut in alias partes eam dividant. Quanam fiant mutationes, si prius contingit, demonstratum fuit §. CCCLI. Quanam vero accidant mutationes, si posterius fit, nunc est determinandum, & hae mutationes duplicis sunt generis, quarum aliae fiunt, dum partium divisio est in fieri & antequam sequitur actu, aliae vero contingunt, postquam haec partium divisio actu facta fuit. Fac igitur, medicamenti particulas penetrare ita in fluidam corporis humani particulam, ut istam in ejus partes dividere conentur, tunc hac divisione incipiente partes aerae in corporis humani fluidis particulis contentae minorem sentiunt resistantiam, adeoque non se solum sed ambientes etiam particulas expandere conantur.

Si medicamenti particulae fluidas corporis humani particulas dividere conantur, aer in his inclusus particulis se expandere conatur,

§. CCCLIII.

Cum partes aerae in partibus corporis humani fluidis inclusae sese & ambientes particulas expandere conentur, si fluida a medicamenti particulis in minores dividi incipiunt partes §. CCCLII, sequitur, ut ipsae quoque corporis humani fluidae particulae in majorem expandantur molem adeoque per ista vasa minora, quae antea sub priori magnitudine permeaverunt, amplius transire nequeant.

particulae fluidae sunt majores & ineptae ad penetrationem per vasa minima,

§. CCCLIV.

Si partes massae sanguineae vel omnes vel saltem plurimas dividere in alias partes conantur, particulae medicamenti, eadem §. CCCLII. CCCLIII. ut fiant in massa sanguinea necesse est. Aerae itaque in massa sanguinea partes debent in majorem expandi molem ipsaque massa sanguinea turgescere.

& massa sanguinea turgescit.

Q

§. CCCLV.

§. CCCLV.

Transitus ad
considera-
tionem illa-
rum muta-
tionum, si
partes fluidæ
actu fuerint
divisæ.

Hæc omnia a §. CCCLII. ad §. CCCLIV. sequuntur, dum
particulæ medicamenti particulas corporis humani fluidas
in alias dividere conantur necdum perfecte divisionem ab-
solverunt. Quæ de re nunc restat, vt eas consideremus mu-
tationes, quæ contingunt, si particulæ corporis humani
fluidæ actu a medicamenti particulis in alias fuerint divisæ

§. CCCLVI.

Si hoc fit §.
præc, partes
fluidæ sunt
minores &
aptiores ad
penetratio-
nem per vasa
minima, in-
ter partes
alias & in
earum po-
ros,

Vt igitur hæc §. CCCLV. determinemus, ponamus,
particulas corporis humani fluidas a medicamenti particu-
lis in alias fuisse divisas, & clarissime apparet, quod par-
tes istæ, in quas partes corporis humani fluidæ fuerint
divisæ, integris seu non divisis partibus sint minores
adeoque, cum partes eo sint subtiliores, quo minores
sunt, & partes eo promptius & facilius per vasa minima &
inter partes constituentes aliarum partium earumque po-
ros penetrare possint, tam ad transitum per vasa minima
quam ad penetrationem in poros & inter partes constitu-
entes aliarum partium evadant aptiores.

§. CCCLVII.

et si partes
fluidæ con-
stant ex con-
stituentibus
heteroge-
neis, hæc ali-
am magnitu-
dinem, figu-
ram, gravi-
tatem speci-
ficam & ali-
ud pondus
aliamque
vim & po-
tentiam
agendi quam

Ponamus, partes corporis humani fluidas constare
ex partibus constituentibus heterogeneis & a medicamen-
tis in alias adeoque in has constituentes heterogeneas
partes resolvi, tunc partes hæc divisæ constituentes hete-
rogeneæ erunt integris partibus minores §. CCCLVI,
adeoque non solum aliam, quam earum tota, habebunt
magnitudinem, sed aliam etiam figuram, pondus abso-
lutum & gravitatem tam absolutam quam specificam.
Cum vero particularum minimarum vis & potentia agen-
di dependeat ab earum magnitudine, figura, pondere
absoluto & gravitate specifica, necessario quoque parti-
cularum vis & potentia agendi mutari debet, si earum
magnitudo, figura, pondus absolutum & gravitas specifi-
ca mutatur. Nunc partes illæ constituentes heterogeneæ,
in

in quas particulae corporis humani fluidae a medicamentis earum tota fuerunt resolutae, aliam plane figuram, magnitudinem, acquirunt, gravitatem specificam & aliud pondus absolutum, quam earum tota possederunt, adipiscuntur (per demonstr.) Qua de re illarum quoque vis & potentia agendi in alias corporis humani partes ut mutetur aliaque evadat necesse est. Denique cum particularum potentia agendi in alias partes eo sit major, quo major ceteris paribus est earundem gravitas specifica, dummodo haec earundem gravitas specifica gravitate specifica illarum partium, in quas agunt, non sit major, patet, quod illae partes constituentes heterogeneae, in quas fluidae corporis humani particulae a medicamentis fuerunt resolutae, tanto majori gaudeant potentia agendi in alias corporis humani partes, quo major earum est gravitas specifica, dummodo gravitas earum specifica illarum, in quas agunt, partium gravitate specifica non sit major.

§. CCCLVIII.

Ex dictis §. CCCLVII. ratio reddi potest, cur & quomodo fiat, ut effectus paucarum subtiliorum medicamenti partium diu in corpore humano continuet immo crescat. Fac etenim, paucas medicamenti partes subtiliores agere in massam sanguineam, ejus globulos resolvere hisque magna in copia inesse, tunc, dum globulos massae sanguineae resolvunt, sui generis partes liberant adeoque sese multiplicant, unde non potest non earum effectus in corpore humano diu continuari immo augeri.

Quomodo fiat, ut paucarum medicamenti subtilium partium effectus diu continuetur et immo crescat in corpore humano.

§. CCCLIX.

Ponamus, fluidas corporis humani partes minores & leviores contingere partes medicamenti majores & graviores, tunc vel in poros particularum medicamenti penetrant vel earum superficiei adherent & circa eam subsistunt §. CCCXXXIII. Quicquid fiat, semper tamen ea particulae corporis humani fluidae minores & leviores, quae adherent medicamenti particulis, cessant agere

De mutationibus, quae fiunt in fluidis corporis humani partibus, si eorum partes coherent

Q²

agere

entur medica-
menti parti-
culis.

agere tanquam tales fluida, quales erant ante cohaesionem cum medicamento, partim, quia fortius cum medicamento cohaerent quam inter se pro fluido constituendo cohaerebant, partim quia cohaesione cum medicamento particulis majorem magnitudinem, quam antea non possederunt, immo saepe magnitudinem fluidorum particulis non competentem nactae fuerunt.

§. CCCLX.

Antecedentis
continua-
tio.

Si particulae fluidi heterogenei corporis humani minores & leviores, quae particulas medicamenti majores & graviores contingunt & cum iis cohaerent §. CCCLIX, sunt homogeneae, heterogeneae vero cum iis, quae non adhaerent, fluidi heterogenei qualitas non potest non maxime mutari. Exemplum hujus asserti veritatem magis illustrabit. Fac enim, fluidum corporis humani heterogeneum ex acidis aliisque compositum esse particulis & acidis hujus fluidi particulas utpote homogeneas particulis medicamenti adhaerere, tunc fluidum istud aciditatem suam amittit adeoque ejus qualitas manifeste mutatur.

§. CCCLXI.

Antecedentis
continua-
tio.

Si particulae in fluido corporis humani heterogeneo homogeneae cohaerent cum medicamento particulis §. CCCLIX, CCCLX, fieri aliter nequit, quam ut hac cohaesione cum medicamento particulis aliam magnitudinem, figuram & gravitatem specificam nanciscantur. Nunc particularum gravitate specifica, magnitudine & figura nititur qualitas earum specifica & ab hac dependet earum vis & potentia agendi. Quae de re si particulae in fluido corporis humani heterogeneo homogeneae cohaerent cum medicamento particulis, necessario harum particularum homogenarum qualitas specifica adeoque & vis & potentia agendi debet mutari.

§. CCCLXII.

Antecedentis
experien-
tia.

Experientia veritatem paragraphi praecedentis testimonio suo luculenter confirmat. Si enim quoddam

corporis humani fluidum heterogeneum salia alcalia aliasque partes continet, salia alcalica sola & sibi relicta putredinem excitare valent, si vero hæc coherent cum medicamento acidi particulis, mutantur in salia media, quæ putredini resistunt, adeoque pristinam suam qualitatem specificam amittunt aliamque novam acquirunt. Si fluido heterogeneo insunt multa salia acida, hæc sola sibi relicta partes solidas corrodere & destruere possunt, si vero cum terreis vel sulphureis medicamento particulis coherent, qualitatem suam corrodentem deponunt & mitiora evadunt.

§. CCCLXIII.

Non vero solum corporis humani fluida eorumque partes, si cum specificè gravioribus medicamento particulis coherent, aliam acquirunt qualitatem specificam & virtutem §. CCCLIX. CCCLX. CCCLXI. CCCLXII, sed ipsæ etiam medicamentorum particule, dum levioribus fluidorum corporis humani particulis obducuntur, aliam adipiscuntur qualitatem & virtutem. Dum enim particularum medicamenti superficies levioribus fluidorum corporis humani particulis obducitur, particule medicamenti aliam eamque minorem in superficie ut acquirant gravitatem specificam necesse est, hinc iis adherere possunt partibus, quibus antea ob gravitatem specificam nimis magnam adherere non poterant, adeoque nunc virtutem quandam exercere possunt, quam ante collisionem cum particulis corporis humani exserere non poterant.

§. CCCLXIV.

Ex demonstratis §. CCCLIX. CCCLX. CCCLXI. CCCLXII CCCLXIII. ratio nunc perspicitur, cur & quomodo vnum idemque medicamentum duplicem in corpore humano exserere possit virtutem, primo aliam statim in principio, dum corporis humani fluidis miscetur, deinde aliam, postquam corporis humani fluidis per certum tempus fuit commixtum. In principio enim, quo

ta conflantur.

Si fluidorum partes cum medicamento particulis coherent, hæc quoque aliam nanciscuntur qualitatem & vim.

Cur vnum idemque medicamentum diversas exserat virtutes.

Q 3

ejus-

ejusmodi medicamentum, quod in corpore humano duplicem talem exserere potest virtutem, cum corporis humani fluidis miscetur, non efficit solum, ut eæ, quæ ei adhærent, partes fluidæ tanquam tales fluidæ, quales erant ante cohæsiõnem, agere cessent §. CCCLIX. sed aliam etiam novam qualitatem & mutationem in corporis humani fluidis producit §. CCCLX. CCCLXI. CCCLXII. adeoque certam exserit statim in principio, quo fluidis miscetur, virtutem, quæ a modo dictis effectibus, quos in fluidis produxit, oritur. Postquam vero idem medicamentum per certum tempus corporis humani fluidis fuit commixtum, ejus partes, dum earum superficies aliis ex corporis humani fluidis obducitur particulis, aliam acquirunt gravitatem specificam adeoque & aliam qualitatem & virtutem §. CCCLXIII. Patet ergo, cur & quomodo vnum idemque medicamentum duplicem exercere queat virtutem, aliam statim in principio, quo fluidis corporis humani partibus miscetur, & aliam, postquam jam per certum tempus fluidis corporis humani partibus fuit commixtum.

§. CCCLXV.

Antecedentis continuatio,

Ea quoque medicamenta, quæ, dum ad corporis humani, fluida perveniunt, notabili gaudent magnitudine & postea in minutas resolvuntur partes, eandem duplicem immo multiplicem exserere possunt virtutem §. CCCLXIV. Dum enim ejusmodi medicamenta in partes resolvuntur minimas a corporis humani fluidis, partes minimæ, in quas medicamenta fuerunt resoluta, non solum aliam quam earum tota habebunt magnitudinem, sed illæ ipsæ etiam, si diversæ sunt, diversam inter se magnitudinem, figuram, atque gravitatem specificam §. CCCLVII. Cum igitur a particularum gravitate specifica, magnitudine & figura dependeat earum qualitas specifica & vis singularis §. CCCLVII, diversæ ut fiant a particulis, in quas modo dicta medicamenta fuerunt resoluta, minimisisque inter se diversis actiones necesse est. Interea tamen non nego,

nego, fieri quoque posse, vt medicamentum magnitudine notabili præditum ante suam in partes vel constituentes vel similes divisionem nullam plane sensibilem in corporis humani fluidis producat mutationem.

§. CCCLXVI.

Quum igitur medicamenta post eorum resolutionem in partes vel similes vel constituentes aliam plane exferant virtutem & diversas actiones quam ante hanc resolutionem §. CCCLXV, illi, qui medicamenti cuiusdam virtutem & actionem nosse & determinare vult, maximopere in id est inquirendum, in quasnam medicamentum resolvatur partes, num in similes, an in constitutivas & in hoc casu posteriori vtrum in constitutivas tantum an remotas? Si enim medicamenta in partes similes tantum a corporis humani fluidis dividuntur, vi harum tantummodo agunt partium. Sic mercurius vivus in corpore humano non resolvitur in partes constitutivas sed similes tantum, atque eam ob causam non vi partium suarum constitutarum sed similiarum suam perficit operationem. Tartarus vitriolatus constat ex sale alcali fixo & acido vitriolico tanquam ex suis partibus constitutivis §. CLIX, sed non resolvitur in corpore humano in partes constitutivas, nimirum sal alcali fixum & acidum vitriolicum nec agit vi salis alcali fixi vel acidi vitriolici seorsim seu vt alcali fixum vel acidum vitriolicum seorsim sed vt mixtum ex acido vitriolico & sale alcali fixo. In quascunque enim vel minutissimas tartarus vitriolatus resolvatur particulas, eæ tamen singulæ totius naturam atque indolem retinent, id est, sunt mixta ex acido vitriolico & sale alcali fixo adeoque & vt ejusmodi mixta agunt. Ex his igitur patet, quod medicamenta, quæ resolvuntur in corpore humano in partes similes, vi harum suam operationem absolvant, quæ vero in partes constitutivas proximas resolvuntur, vi harum suam peragant actionem.

Prout medicamenta in partes vel similes vel constitutivas dividuntur, pro eo etiam agunt.

§. CCCLXVII.

§. CCCLXVII.

Transitus ad
consideratio-
nem actio-
num a parti-
bus solidis
per medica-
menta muta-
tis profi-
ciscentium.

Pertractatis iis actionibus partium corporis humani fluidarum, quatenus a medicamentis sunt mutatae, ordo requirit, ut istas etiam considerem partium solidarum actiones, quatenus haec a medicamentis mutatae sunt. Cum vero partium solidarum a medicamentis mutatarum actiones intelligi & determinari nequeant, nisi singulares earum proprietates sint cognitae, necessarium est, prius proprietates partium solidarum singulares, quibus a fluidis partibus distinguuntur, praemittere, quam explicationem actionum partium solidarum a medicamentis mutatarum aggredior.

§. CCCLXVIII.

De proprie-
tatibus par-
tium solida-
rum praemittenda.

Corporis humani solida a fluidis non nisi gradu cohaesionis majori differunt. Nam analysis demonstrat chemica, quod partes corporis humani solidae ex iisdem, ex quibus fluidae, consistunt partibus, & sola tantum harum proportio in solidis & fluidis variet partibus. Praeterea principia docent physiologica, quod omnes, quotquot & quam diversissimae sint, partes solidae ex vno eodemque fluido, massa nempe sanguinea, ortae fuerint nec vlla partibus solidis insit particula, quae precedenti tempore non fuisset particula fluidi. Hic vero gradus cohaesionis major, quo solida a fluidis differunt, haec potissimum praestat, ut 1) corpora majora determinatae figurae ex solidarum partibus possint strui & componi 2) superiores corporis humani partes ab inferioribus in suo queant conservari loco 3) ut fluida determinatam acquirant sui motus viam 4) eadem fluida solidis diversa gravitate specifica praeditis diverso adhaereant gradu 5) ipsa solida, quatenus sunt flexilia, sint apta ad fluida decenter movenda 6) alias manifesto pondere praeditas partes in suo queant conservare loco & 7) alias solidas corporis humani partes & per has totum corpus humanum decenter movere queant. Haec sunt singulares partium solidarum proprietates, quibus a fluidis partibus distinguuntur, istaeque seorsim vel conjunctim mutari debent, si solida a medicamentis mutantur.

§. CCCLXIX.

§. CCCLXIX.

Si medicamenta partes corporis humani solidas mutant, earum vel magnitudinem vel figuram vel pondus absolutum vel gravitatem specificam mutare vel in interstitia partium solida constituentium vel inter partes partium solidarum coherentes penetrare debent. Cum vero medicamenta non in majori sed minori corpori applicentur quantitate, nec concipi nec fieri potest, ut per medicamenta omnium partium solidarum magnitudo vel figura vel pondus mutetur. In vno quidem vel altero partium solidarum loco particulæ earum magnitudo, figura, vel pondus a medicamentis mutari potest, sed hæc nihil sensibilibiter in allegatis §. CCLXVIII. partium solidarum proprietatibus mutant, & si in minutissimorum vasorum parietibus particulæ cujusdam magnitudo vel figura a medicamentis sit mutata, nihil tamen aliud quam vasculi angustatio exinde derivari potest, & si pondus partium solidarum in quibusdam locis a medicamentis fuerit auctum, vel nullus plane sensibilis exinde proficiscitur effectus, vel, si quis hinc proficiscitur, in nullo alio quam in hoc consistere potest, ut paulo magis fluidorum actioni resistent.

De mutationibus, quæ a magnitudine, figura & pondere solidorum per medicamenta mutatis oriuntur.

§. CCCLXX.

Si gravitas partium solidarum a medicamentis mutatur, illa vel augetur vel imminuitur. Restat igitur, ut inquiremus, quanam mutationes ex gravitate partium solidarum specifica per medicamenta aucta sequantur. Ponamus igitur, gravitatem specificam in vasculis per medicamenta fuisse auctam, tunc, quoniam cum gravitate corporis specifica aucta crescit numerus punctorum contactus & cum hoc cohesio (per princ. phys.), fluida majori vi ad parietes dictorum vasculorum, quorum gravitas specifica fuit aucta, adherere debent.

De mutationibus, quæ a gravitate solidorum specifica per medicamenta aucta proficiscuntur.

§. CCCLXXI.

Si gravitas vasculorum specifica a medicamentis augetur, cohesio inter particulas fibrarum vascula constituentium

Antecedentis continuationis auctio.

R

tium auctio.

rium non potest non augeri & cum ab hac partium
 fibras constituentium cohesionem dependeat earum elasticita-
 tas seu robur physicum, hoc debet augeri. Pro gradu
 vero, quo hæc fibrarum & vasorum elasticitas au-
 getur, majori vel minori diversus sequitur effectus. Sic
 si elasticitas fibrarum & vasorum majori in gradu auge-
 tur, fibræ & vasa fiunt rigida adeoque inepta ad fluida de-
 center movenda, si vero id fit in gradu minori, fibræ
 & vasa sunt magis apta tam ad resistendum fluidorum
 impetui quam ad fluida decenter movenda. Fibræ enim
 & vasa fluida legitime movere nequeunt, si sunt rigida,
 sed ea tantum movent decenter, quatenus debitam flexi-
 litatem possident, debito expandi possunt & post expan-
 sionem factam sese contrahunt modo. Si denique fibræ
 circulares vasculorum, quorum gravitas specifica fuit au-
 cta, sese contrahunt, vascula non possunt non angustari.

§. CCCLXXII.

De actioni-
 bus solidor-
 um, quo-
 rum gravi-
 tas specifica
 per medica-
 menta fuit
 imminuta.

Si e contrario gravitas fibrarum specifica per medica-
 menta imminuitur, iis, quæ demonstrata sunt §. CCCLXX.
 CCCLXXI. contraria ut sequantur necesse est. Fluida
 ergo solidis, quorum gravitas specifica a medicamentis
 fuit imminuta, minori adhærebunt vi & solidorum
 elasticitas seu robur physicum imminuetur. Cum vero
 robur solidorum vitale nitatur robore eorum physico &
 locum non habeat nisi supposito robore physico, utraque
 vis, qua solida agunt in fluida, ut vis eorum physica &
 vitalis debet imminui. Si vero vis solidorum physica &
 vitalis imminuitur, ea fiunt inepta ad fluida aliaque mo-
 bilia decenter sustinenda movenda & mutanda. Atque
 hæ mutationes sunt istæ, quæ in partibus solidis a gravi-
 tate earum per medicamenta imminuta producuntur.

§. CCCLXXIII.

De mutatio-
 nibus, quæ

Si gravitas fibrarum specifica a medicamentis vel im-
 minuitur vel augetur, hoc fit vel æqualiter vel inæqualiter,
 ita

ita nempe, vt fibræ in hoc vel illo loco fiant specificè vel in fibris con-
 graviores vel leviores, in reliquis vero locis pristinam re- tingunt, si
 tineant suam gravitatem specificam. Si posterius fit, partes earum gravi-
 fibrarum specificè graviores factæ majori vi se contrahere tas specificè
 debent quam reliquæ fibrarum earundem partes non muta- inaequaliter
 tæ resistere valent, & specificè leviores partes fibrarum fuerit aucta
 factæ minori resistere debent vi, quam reliquæ partes ea- vel imminu-
 rundem fibrarum non mutatae se contrahere conantur, ta.
 atque in utroque hoc casu partes fibrarum minus cohæ-
 rentes magis tenduntur, & continuum solvitur vel ex par-
 te vel ex toto, & fibræ, in quibus hæc contingunt, iam
 debiles magis debilitantur immo plane rumpuntur.

§. CCCLXXIV.

Ponamus, medicamenti particulas penetrare in par- De mutatio-
 ticularum solidarum interstitia, ita, vt hæc tantum reple- nibus, quæ
 antur, prior vero harum particularum contactus maneat fiunt, si me-
 idem, tunc particularum solidarum gravitas tantum spe- dicamenti
 cificè augetur & exinde oriuntur mutationes §. CCCLXX. particulæ
 CCCCXXI. Si vero medicamenti partes penetrant in penetrant in
 partes fibrarum cohærentes, prior cohæsiõ vel plane interstitia
 litur vel saltem imminuitur. Nam medicamenti particu- partium so-
 læ utpote specificè leviores, dum penetrant inter partes lidarum vel
 fibrarum cohærentes, cum cohæsiõis gradum dare ne- in partes so-
 queunt, quo partes earundem fibrarum specificè gravio- lidas cohæ-
 res gaudent. Accedit ad hoc, quod, si fibræ, inter quarum rentes.
 partes medicamenti particulæ penetrant, flexiles & tales sunt, vt ab aliis contiguis in sua contractione non
 impediantur, istæ harum fibrarum partes, inter quas nullo medicamenti particula penetravit, vti semper conatum
 propius ad se invicem accedendi & sibi appropinquandi exercent, sic simulac in eo loco, vbi medicamenti parti-
 cula penetravit, cohæsiõ adeoque tendentia priori conatui resistens sublata seu imminuta est, statim actu propius ad
 se invicem accedant, vnde in loco cohæsiõis imminutæ particulæ magis a se invicem recedere debent, adeoque

R 2

con-

contactus inter duas particulas separatas & particulam separantem permanere nequit.

§. CCCLXXV.

Quidnam fiat, si medicamento particulæ cohesionem fibrarum sustulerint.

Si in corporis humani fibris flexilibus cohesio tollitur, earum quoque potentia fluidis viam determinandi, ea decenter movendi, alias solidas partes in earum debito loco conservandi easdemque decenter movendi §. CCCLXVIII. simul tollitur. Quin, si cohesio plurium minorum partium contiguarum in vna vel pluribus fibris a medicamento tollitur, hæ partes levi vi a reliquis possunt separari & cum hæ ipsæ partes ex heterogeneis iisque talibus consistant partibus, quæ, quando pro sua agunt vi insita & humido imbutæ sunt sufficienti, putredinem concipere possunt, actu in putredinem abibunt, si fluidum sufficiens affluat, & cum partes putridæ sanas adhuc partes putredine inficere possint, his quoque putredinis labem communicare valebunt, si vero humidum deficit, solidam præternaturalem acquirant consistentiam & crustam formabunt.

§. CCCLXXVI.

De mutationibus, quæ contingunt in solidis, si in hæc specificè graviores agunt medicamentorum partes.

Ponamus, medicamenta corporis humani fibris specificè graviora iisdem applicari, tunc eadem sequi debent mutationes, quæ fiunt, si partes medicamento specificè graviores fluidis corporis humani heterogeneis adhærent §. CCCLX & seqq., id est, leviores & minus cum aliis particulis coherentes particulæ ab iis secedent, medicamento adhærebunt & vna cum hoc vel vi proprii ponderis vel alia vi levi accedente a fibris separari poterunt. Sic si partes fibrarum leviores sunt humidæ & a fibris, dum medicamento partibus adhærent, separantur, fibræ debent majus acquirere robur physicum, immo tantum, ut plane rigidæ evadant, hinc majori vi se contrahere & præterea eas sequi debent mutationes, quæ dictæ fuerunt §. CCCLXXI. Si vero salia a fibris per cohesionem cum medicamento particulis separantur, eorum quoque in fibras actiones,

vt resolutiones & atrosiones & omnia reliqua, quæ ex salium actione sequuntur, debent cessare.

§. CCCLXXVII.

Si salia praternaturaliter in corporis humani fibras agentia in earum superficie hærent libera, non necesse est, vt medicamentum salia a fibris separans sit specificè grauius, sed quodlibet aliud corpus, quodcunque sit, siue sit solidum siue fluidum, siue specificè æquale siue specificè leuius salium actiones in fibras tollere vel saltem imminuere potest, dummodo salia contingat; nam omnes particulae, quando sese contingunt, cohærent. Dum vero medicamenti, quodcunque sit, particulae contingunt salia & cum iis cohærent, salium magnitudo figura & grauitas specifica non potest non mutari & cum a salium magnitudine figura & grauitate specifica eorum dependeat vis & actio, salia vt salia actionem suam amplius exercere nequeunt.

Medicamentum, quod salia libera in superficie fibrarum hærentia separat ab his, quomodo-cunque comparatum esse potest.

§. CCCLXXVIII.

Restaret nunc, vt de iis actionibus, quæ a vi corporis humani vitali ejusque, quatenus vivum est, actionibus post partium tam solidarum quam fluidarum per medicamenta factas mutationes producuntur, agam. Cum vero hæc maximam partem ad specialiora pertineant, ea prætermitto, hæc tantum subiuncturus, quomodo nempe medicamenta vi vitalitatis ad partes corporis humani interiores perveniant & quid vis vitalis ad actionem medicamenti quamcunque conferat.

Cur non agatur de actionibus medicamentorum, quæ dependent a vi corporis humani vitali.

§. CCCLXXIX.

Quæ ad interiores corporis humani partes penetrare debent, medicamenta vel ori vel faucibus vel naribus vel cuti applicantur. Quomodo vero medicamenta parti cuius singulari applicata vi hujus structuræ & vitalitatis ad interiora corporis humani deferantur, non est hujus loci

De modo, quo applicantur & ad interiora corporis humani penetrant medi-

R 3

deter-

amenta
corumque
conditione.

determinare atque perpendere, sed hæc ad specialio-
rem pertinent pertractationem. Medicamenta vero, quæ cor-
pori applicantur humano, possident partes aut paulo
crassiores aut admodum subtiles. Partibus gaudent cras-
sioribus unguenta spissa, tenacia, mere pingua, lini-
menta ex pinguedinibus & oleis seorsim vel conjunctim
composita, lac, immo aqua ipsa aliæque hujus generis
fluida. Subtilioribus vero partibus prædita sunt ignis, ex-
halationes ex corporibus animantium recens necatis &
dissectis omniaque spirituosa.

§. CCCLXXX.

Partes medi-
camentorum
crassiores
parum pro-
funde in cor-
pus pene-
trant huma-
num.

Quamvis partes medicamentorum crassiores cuti vel
cuicunque corporis humani parti solidæ applicatas in cor-
pore humano mortuo sine vitalitatis auxilio tam in fibra-
rum poros quam vascula extrema penetrare posse, negari
nequeat, nihilominus tamen hæc medicamentorum
partes crassiores, in corpore etiam mortuo, quo altius
penetrant, eo plura inveniunt puncta contactus ob mul-
titudinem vasorum & fibrarum infinitam. Cum vero
cum numero punctorum contactus crescente crescat etiam
cohesio, sequitur, ut partes medicamentorum crassiores,
quo altius penetrant, eo pluribus cum fibris, eoque ma-
gis cum iis cohæreant. Nunc cohesio dat resistantiam.
Ergo partes medicamentorum crassiores, quo altius pe-
netrant in corpus humanum, eo majorem inveniunt re-
sistentiam, & hæc tandem tanta evadere debet, ut ulterio-
rem partium penetrationem earumque, quæ penetrarunt,
propulsionem ulteriorem impediat. Paulo crassiores er-
go medicamentorum partes parum profunde in corpus
humanum mortuum penetrare possunt.

§. CCCLXXXI.

Quomodo
partes exter-
norum me-
dicamento-
rum in vascu-

Si partes medicamentorum corpori humano vivo exter-
ne applicatorum in vascula excretoria penetrare conantur,
partes quidem fluidorum ex iisdem vasculis prodire conan-
tes penetrationi partium medicamenti crassiorum resistunt,
sed,

sed, cum partes fluidorum, quæ ex hisce vasculis prodire conantur, crassioribus medicamento longe sint leviores adeoque longe minori quam hæ, gaudeant vi, utpote quæ ob suam crassitiem longe majori præditæ sunt vi, hæ, dum contingunt parietes vasculorum excretoriorum, vi debent in illa penetrare majori, quam illa vis est, qua intra hæc vascula constitutæ particulæ prodire conantur. Deinde medicamenta cuti vel internæ intestinorum superficiei applicata in sulcos prius penetrant, quam ad vasculorum excretoriorum orificia perveniunt, quo motum compositum adeoque auctam vim penetrandi in vascula excretoria acquirunt, quam partes ex iisdem vasculis proditura obtinere nequeunt. Porro partes medicamentorum crassiores insuperficie loco penetrationis opposita nil nisi aerem contingunt, versus quem vix sensibilibiter ex cohaesione tendunt, unde nihil ab'extra eas impedit, quo minus in vascula excretoria penetrent; cum e contrario partes fluidæ intra hæc vascula constitutæ cum aliis homogeneis cohæreant, quo earum conatus versus exteriora se movendi imminuitur. Pelluntur quidem partes fluidæ intra vascula excretoria constitutæ a vi cordis & articularum versus exteriora, quæ vis iis medicamentorum partibus, quæ ab extra in hæc vascula penetrare conantur, deest, sed sciendum est, quod hæc vis cordis & articularum in fluidas partes agens in respectu ad actionem particularum fluidarum ex adhæsione sit admodum parva atque exigua, unde iterum patet, quod nihil partium medicamenti crassiorum in vasa excretoria penetrationem impedire possit, dummodo minores sint horum vasculorum aperturis.

la corporis
humani vivæ
excretoria
penetrare
possint.

§. CCCLXXXII.

Si medicamenti partes, quæ in vascula excretoria penetrarunt, ad horum radices perveniunt, fluidas particulas ex vasculis arteriosis versus venosa abeuntes contingunt & cum iis cohærent, & hac ratione una cum corporis humani fluidis ad cor & abhinc ope circulationis humorum

Quomodo
partes me-
dicamento-
rum exter-
norum ad
internas per-
veniant par-
tes.

rum ad omnes interiores corporis humani partes perveniunt.

§. CCCLXXXIII.

Partes crassiores medicamentorum externorum aut suscipiuntur a vasculis, aut exhalant aut subsistunt circa fibras

Si partes medicamenti crassiores in corporis humani vivi fibras penetrant, aut, si fibræ tanquam vasculorum parietes considerantur, in vascula excretoria penetrant & fluida, quæ per vasa moventur, contingunt, aut non. Si prius contingit, determinato modo & dicta via ad partes corporis humani interiores perveniunt §. CCCLXXXI. CCCLXXXII. Si vero posterius fit, aut ob adductam rationem §. CCCLXXX. subsistent, postquam per paucas penetrarunt fibras, aut rursus in aerem exhalabunt. Apparet ergo hinc luculentissime, quod medicamentorum externe applicatorum partes crassiores directe per cutem ad partes ei subjacentes penetrare nequeant, vti vulgo putatur; nam vel a vasculis absorbentur & verus cor deferuntur §. CCCLXXXII., vel subsistunt circa fibras §. CCCLXXX., vel in aerem rursus exhalant.

§. CCCLXXXIV.

Perinde est, cuicumque parti medicamenta externa applicentur.

Cum medicamenta ex partibus crassioribus constantia & externo vsui destinata non directe per cutem ad subjacentes perveniant partes §. CCCLXXXIII. perinde erit in morbis viscerum vel aliarum partium profunde sub cute hærentium in quacunque corporis humani parte & regione ejusmodi medicamenta applicentur; nam ubicunque applicentur, nullo tamen alio modo ad partem pervenire possunt affectam, quam hoc, quo ad massam sanguineam & cum hac demum ad partem deferuntur affectam §. CCCLXXXI. CCCLXXXII.

§. CCCLXXXV.

Subtiles medicamentorum externorum partes nullo alio modo

Si partes medicamentorum externe applicatorum subtiles ad interiores corporis humani partes penetrare debent, nullo alio modo, quam crassiores medicamentorum partes, ad corporis humani interiora pervenire possunt. §. CCCLXXXI. CCCLXXXII. Non igitur directe per

per cutim ad subjacentes partes pervenire possunt sed a vasis deferuntur ad massam sanguineam & cum hac ad partem affectam §. CCCLXXXI. CCCLXXXII. Et quamquam ob id ipsum, quia sunt subtiles, minorem in penetratione in poros fibrarum sentiant resistenciam atque tam ex hac ratione quam quia plures particulæ iis, quæ pori parietes contingunt, in vno poro esse possunt, facilius & promptius ex poro vnius fibræ in porum alterius adeoque profundius quam crassiores in corpus humanum directa via penetrare possint, infinita tamen, qua corpus humanum gaudet, vasculorum multitudo efficit, vt partes medicamentorum subtiles in poris fibrarum aut parietum vasculorum haerentes, antequam per musculos cuti subjacentes penetrare possunt, aut omnes a vasculis suscipiantur, & cum massa sanguinea ad cor deferantur, aut in fibrarum poris subsistant, aut si non profundius penetrarint, in aerem rursus exhalent.

quam crassiores ad interiora corporis humani perveniunt nec directe penetrant per cutem ad partes subjacentes.

§. CCCLXXXVI.

Cum partes medicamentorum externorum subtiliores aut ope vasorum cum massa sanguinea ad cor & abhinc ad partem deferantur affectam aut in fibrarum poris subsistant aut exhalent §. CCCLXXXV, patet, eas non directe ad partes capitis, pectoris & abdominis sub cute iacentes vel alias profundius sub cute haerentes partes penetrare posse sed vna cum massa sanguinea, postquam ei fuerunt commixtæ, ad has partes deferri, vt hinc in dictarum partium morbis medicamenta ex subtilibus partibus constantia pari effectu cuicunque corporis humani parti externæ applicari possint & perinde sit, in quacunque cutis parte applicentur.

Perinde est, cuicunque parti medicamenta subtilia externa applicentur.

§. CCCLXXXVII.

Experientia docet, quod medicamenta linguæ fauci bus & naribus applicata sæpius celerrimum & subitaneum edant effectum Verum enim vero exinde minime inferri potest, quod medicamenta his partibus applicata sub-

Quando medicamenta agant in aëre vos.

S

stan.

stantialiter & directe interioribus corporis humani partibus misceantur, sed potius hic celerrimus & subitaneus effectus ab horum medicamentorum in nervos, qui his in partibus copiosi & minus tecti jacent, actione, qua fluidum nerveum tam in his quam reliquis nervis subito in motum concitatur, proficiscitur. Eundem effectum, sed longe minorem, quia cutis nervi magis sunt tecti, medicamenta cuti applicata producere possunt.

§. CCCLXXXVIII.

Quomodo
agant medi-
camenta in
ventriculum
& intestina
delata.

Eodem modo §. CCCLXXXVII. celerrimum & subitaneum possunt edere effectum medicamenta, quæ deglutiuntur, si scilicet in partium interiorum nervos agunt. illa vero medicamenta, quæ in ventriculum atque intestina tenuia fuerunt delata, vel agunt in harum partium nervos vel non, &, si posterius fit, agunt vel intestinorum liquida mutando vel vna cum iisdem per vasa lactea & ductum thoracicum ad massam deferuntur sanguineam.

§. CCCLXXXIX.

Quomodo
agant medi-
camenta in
sanguine.

Medicamenta, si ad massam fuerunt delata sanguineam, quicquid agunt, eo gradu, quo agunt, non amplius ex sola sua vi insita agunt, sed omnes eorum actiones per massæ sanguinæ qualitatem motumque determinantur, ut hinc nullus medicamentorum in massa sanguinea hærentium effectus, quicumque sit, sive salutaris sive noxius, tanquam solius medicamenti actio spectari possit.

§. CCCXC.

Antecedens
exemplo
confirmatur.

Veritatem hujus asserti §. CCCLXXXIX. abunde confirmat experientia. Mercurius enim vivus, ut vnum tantum adducam exemplum, non producit in corpore humano resolutionem, si humores per decoctorum sudoriferorum usum a salibus fuerint liberati & depurati, uti id ex exemplo ab illustri b. m. Boerhave in præfatione ejusdem ad *Lovisini Aphrodisiacum* in fine adducto satis superque

que apparet, si vero massa sanguinea salibus scatet acidis, tunc omnino egregiam exserit virtutem resolventem. Liqueat igitur, quod actio mercurii vivi in massam sanguineam delati per ejusdem qualitatem determinetur.

SECTIO VI.

DE

COGNOSCENDIS ET DETERMINANDIS VIRTUTIBVS MEDICAMENTORVM IN GENERE.

§. CCCXCI.

Vires medicamentorum considerantur vel per se solæ sine consideratione corporis humani, per cujus vires determinantur, vel simul respectu corporis humani, per cujus vires determinantur. In priori casu vires medicamentorum nomine absolutas, in posteriori vero relativas.

Quid sint vires absolutæ & relativæ.

§. CCCXCII.

Vires medicamentorum propriæ seu insitæ sunt ejusmodi vires, quæ eo considerantur respectu, quo medicamentis competunt solis neque per vires corporis humani determinantur. Nunc medicamentorum vires, quæ hoc considerantur respectu a medica sunt absolutæ §. CCCXCI. Ergo vires medicamentorum propriæ sunt vires medicamentorum absolutæ.

Vires medicamentorum propriæ sunt vires eorum absolutæ.

§. CCCXCIII.

Vires medicamentorum propriæ seu absolutæ sedent seu existentia suam rationem sufficientem habent in partibus medicamentorum constitutivis §. XXXI. Quam ob rem medicamenta, quæ easdem habent partes constitutivas, easdem habere debent vires, & eatenus easdem possidere debent vires, quatenus iisdem gaudent partibus constitutivis.

Medicamenta earundem partium constitutivarum easdem habent vires.

S 2

§. CCCXCIV.